

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ท่ามกลางกระแสสังคมยุคใหม่ที่ก้าวสู่โลกาภิวัตน์ (โลกอันไร้พรมแดน) (Globalization) และการเปลี่ยนแปลงสังคมสู่สังคมฐานความรู้ ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย ซึ่งการพัฒนาประเทศ ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 จึงมีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ โดยยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับ (7) ปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ขณะเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ในกระบวนการพัฒนาประเทศ มุ่งเน้นการพัฒนาคน สู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยการศึกษาคือว่าเป็นเครื่องมือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้และความสามารถ เป็นสมาชิกที่ดีและทำประโยชน์ต่อสังคม ผู้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจึงเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ การวางรากฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมย่อมสามารถ

ปรับเปลี่ยนคนในสังคมให้เป็นไปในทิศทางการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมยอม
สามารถปรับเปลี่ยนคนในสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้ ดังนั้นกระบวนการจัด
การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา
ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น
ได้อย่างมีความสุข ตลอดจนทั้งพัฒนาครูให้มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเกิดการ
เรียนรู้แบบยั่งยืนตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
2553)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่ง
หมายและหลักการ มาตรา 6 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้
เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม
และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หมวด 4
แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมี
ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการ
จัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
(กระทรวงศึกษาธิการ. 2542) บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์
ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและ
ยกย่องเชิดชูผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ จากคำแถลง
นโยบายของคณะรัฐมนตรีในด้านการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับครูประกอบกับร่างแผนปฏิบัติ
การหรือ Roadmap การปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2558-2564 ของกระทรวงศึกษาธิการ คือ
การให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพ และมีจิต
วิญญาณของความเป็นครูโดยเน้นครูผู้สอนที่มีคุณวุฒิตรงตามวิชาที่สอน และสามารถนำ
เทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือ
ช่วยครู หรือพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ครูทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี
และสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอนให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตอบสนองต่อความ
ต้องการของผู้เรียนได้

การพัฒนาคนให้มีศักยภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านการศึกษา เนื่องจาก
กระบวนการศึกษาเป็นกระบวนการเตรียมคน เป็นการสร้างรากฐานในการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ทำให้นักเรียนจำเป็นต้องแสวงหาความรู้

ตลอดเวลา ด้วยการรู้จักใช้เทคโนโลยีให้เป็นและเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนตามความต้องการของประเทศ สภาพการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนให้มีความก้าวหน้าในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ มุ่งสร้างความสามารถและทักษะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง (วิชัย ต้นศิริ, 2539 : 159-160)

ซึ่งการจัดการเรียนรู้ด้านพลศึกษามีเป้าหมายเพื่อการดำรง สร้างเสริมสุขภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้ยั่งยืนสร้างความมั่นใจในชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีและความปลอดภัยบนพื้นฐานของความเป็นไทย ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ ด้านพลศึกษาต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ในสาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทยและกีฬาสากล ตามมาตรฐาน พ 3.1 เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา ส่วนมาตรฐาน พ 3.2 รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎกติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขัน และชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา

การเป็นครูพลศึกษามีใช้เพื่อการสอนให้นักเรียนกระโดดโลดเต้น หรือมุ่งแต่จะแข่งขันกีฬาแต่ครูพลศึกษาจะต้องตระหนักว่ามีภาระหน้าที่ที่จะต้องอบรมสั่งสอน และปลูกฝังให้นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการมีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม มีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดีจากการเล่นกีฬาและเป็นคนดี มีน้ำใจนักกีฬา ดังเช่นหลักการและนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันที่ต้องจัดการศึกษาให้ทุกคนมีความรู้และมีสุขภาพดี รวมถึง การมีคุณธรรมตามสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาพุทธศักราช 2542 ดังนั้นครูพลศึกษาในยุคนี้ต้องเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนได้ เห็นความสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้นำในการออกกำลังกายเพื่อการมีสุขภาพดีอันเป็นเป้าหมายสำคัญของชีวิตและการจัดการเรียนรู้ด้านพลศึกษา นั้นถ้าครูพลศึกษาเป็นครูที่ไม่มีความรู้ความสามารถทางด้านพลศึกษาแล้ว การจัดการเรียนรู้นั้นก็จะ เป็นลักษณะที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับกายบริหารเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของพลศึกษาเท่านั้น การจัดการเรียนรู้พลศึกษาที่เป็นไปตามธรรมชาติด้วยความสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีนั้น เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความสามารถ เข้าใจในหลักการพลศึกษาได้ เป็นอย่างดี การใช้หลักการในการดำเนินการจัดการเรียนรู้พลศึกษาก็ด้วยเหตุผลที่ว่างาน

ที่จะต้องทำจะต้องเป็นไปในลักษณะตามหลักการพลศึกษา ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้อาจจะมองเห็นว่า ครูพลศึกษาที่ได้เรียนรู้ในทักษะการเคลื่อนไหวต่างๆ แล้วอย่างดีนั้น สามารถที่จะเป็นครูสอนทักษะต่างๆ เหล่านี้ได้เลยทีเดียว ซึ่งความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะครูพลศึกษานอกจากจะต้องสอนทักษะต่างๆ แก่นักเรียนและบุคคลทั่วไปดังกล่าวแล้ว ยังจะต้องมีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้ทางด้านอื่นๆ อีกมาก เพราะมิฉะนั้นแล้ว วิชาพลศึกษาที่ครูพลศึกษา คงจะไม่ต้องมีห้องสมุดสำหรับศึกษา ค้นคว้า หรือมีห้องเรียนเพื่อบรรยายวิชาการต่างๆ ด้วย ในการจัดการเรียนรู้พลศึกษานั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความสามารถที่จะตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้พลศึกษาให้ได้ผลดีในการปรับกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างนักเรียนแต่ละคนที่จะเรียนในการรับฟังข้อเสนอต่างๆ เหล่านั้น ควรจะได้รับหรือไม่อย่างไร ตลอดจนความสามารถในการที่จะแก้ไขและหาคำตอบในปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่อย่างกว้างขวางได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นในการที่จะให้ครูพลศึกษาได้มีความรู้ความสามารถ และมีภาวะผู้นำ พร้อมที่จะปฏิบัติงานต่างๆ เป็นอย่างที่ดี จึงจำเป็นที่จะต้องให้ครูพลศึกษาได้มีความรู้ความสามารถอย่างกว้างขวางและมีภาวะผู้นำ ใช้หลักการพลศึกษาและวิธีการจัดเรียนรู้ทางด้านเทคนิค หรือทักษะ ด้านพลศึกษา ควรจะมีวิธีการจัดการเรียนรู้ มีความอดทนอดกลั้นต่อความเหน็ดเหนื่อย มีความตั้งใจ ที่จะใช้ความเพียรพยายามพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะ สามารถเล่นกีฬาได้อย่างดี และมีทัศนคติที่ดีต่อเล่นกีฬาเพื่อการออกกำลังกาย เป็นครูพลศึกษามีความมุ่งมั่นที่จะให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นเครื่องมือในการออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพที่ดีให้กับตัวนักเรียนเองทั้งในปัจจุบันและภายภาคหน้า พอที่จะทำให้ระบบของอวัยวะต่างๆ ของร่างกายได้มีการพัฒนา มีการส่งเสริมความเจริญเติบโต เริ่มจากกิจกรรมที่นักเรียนรู้จักและเข้าใจดีไปยังกิจกรรมที่ต้องการ และนักเรียนไม่รู้จักและไม่เข้าใจ ครูควรเน้นการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ รู้วิธีวิเคราะห์ ความยากของการเคลื่อนไหวของนักเรียน แนะนำแนวทางให้นักเรียนเพื่อจะได้ปรับปรุงให้ดีขึ้น ส่งเสริมการใช้แบบการฝึกอย่างชาญฉลาด จัดตั้งระดับความสามารถที่จะทำได้ให้มีความสัมพันธ์กันกับการพัฒนาของบุคคลแต่ละคน ครูควรจัดการเรียนรู้ในกิจกรรมซึ่งเป็นที่น่าสนใจของนักเรียน ให้เป็นไปตามลำดับความก้าวหน้าทางด้านจิตใจของนักเรียน ควรจะส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่มีคุณค่าที่สามารถนำไปใช้ในโอกาสข้างหน้าได้ เพราะว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสนใจอยู่ในตัวเอง ควรจะทำความมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้กิจกรรมให้มีความชัดเจน นักเรียน

ควรได้ฝึกหัดให้มีการเรียนรู้จากการกระทำ โดยคำนึงถึงความแตกต่างในระหว่างบุคคล ควรจะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้บุคคลมีความเป็นเลิศในทางคุณลักษณะมีการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงทัศนคติของตนเองในสภาพการณ์ต่างๆ หลายสภาพการณ์ (กรมวิชาการ. 2551)

ในการปฏิบัติงานของครูพลศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาวะผู้นำของครูพลศึกษายังมีปัญหาอยู่ จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้ครูพลศึกษามีภาวะผู้นำเพิ่มขึ้น แต่จากการศึกษาเอกสารยังไม่พบว่ามียุทธศาสตร์รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโดยตรง ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของครูพลศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลการวิจัยนี้จะใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินของครูพลศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา หรือมอบหมายงานการสอนของครู ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาดีขึ้น

คำถามการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีองค์ประกอบและอะไรบ้าง
2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรจะมีลักษณะอย่างไร
3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและมีประสิทธิผลเพียงใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในครั้งนี้ ได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการทดลองใช้

ความสำคัญของการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์จากการวิจัย ดังนี้

1. ได้องค์ประกอบและลักษณะภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. ได้แนวทางการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ต่อไป ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในที่อื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในครั้งนี้ มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูพลศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ของนักการศึกษาหลายท่าน อาทิ จากคอบส์ (Jacobs. 1970) ; สตอกคิลล์ (Stogdill. 1974) ; เทรเวทตา และนิวพอร์ท (Trewatha and Newport. 1982) ; แบลส (Bass. 1985 : 545) ; เซอร์จิโอแวนนี และมูท (Sergiovanni and Moore. 1989) ; โบว์วี และคณะ (Bovee and others. 1993) ; เบอ์นาร์ต เอ็ม แบลสส์ (Bernard M. Bass. 1997 : 27) ; ยูคส์ (Yukl. 1998 : 2) ; ดูบริน (Dubrin. 1998 : 2) ; ดาฟท์ (Daft. 1999 : 5) ; โอเรียร์รี (O’Leary. 2000 : 2) ; โอเวนส์ (Owens. 2001) ; หลุยส์เออร์ และ แอคชู (Lussier and Achua. 2001 : 6) ; เคอร์เซส และโปสเนอร์ (Kouzes and Posner. 2002 : 20) ; ดาฟท์ (Daft. 2002 : 514) ; และดาฟท์ (Daft. 2005 : 5) พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต. 2540) ; อานันท์ ปันยารชุน (2540) ; เสถียร เหลืองอร่าม (2541 : 42-45) ; รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : 11-12) ; สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544 : 5) ; สมยศ นาวิกาน (2544 : 400) ; กนกอร สมปราชาญ (2546 : 5) ; วิเชียร วิทย์อุดม (2547 : 420) ; นิติย์ สัมมาพันธ์ (2546 : 31) ; อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ (2547 : 3) ; อุทัย บุญประเสริฐ (2548 : 5) ; ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ (2548 : 15) ; สุพาณี สฤษฏ์วานิช (2549) ; ยงยุทธ เกษสาคร (2549 : 40) ; วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2549 : 107) ; ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2549 : 30) ; ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2549 : 75) ; กวี วงศ์พุด (2550 : 18) ; ชาญชัย อาจิมสมาจาร (2550 : 1) ; ธวัช บุญยมนิ. (2550 : 45) ; ภาณุศักดิ์ คำแพง (2550 : 55) ; สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550 : 6) ตลอดจนได้ศึกษาบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา จากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้องค์ประกอบที่จำเป็นต้องนำไปพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษา ต่อไปนี้ในกระบวนการวิจัย ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยในครั้งนี้ มีดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ

- 1.1.1 บุคลิกภาพของผู้นำครูพลศึกษา
- 1.1.2 คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำครูพลศึกษา
- 1.1.3 ความรู้ ความสามารถของผู้นำครูพลศึกษา
- 1.1.4 การพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพของครูพลศึกษา

1.2 วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของครูพลศึกษา ประกอบด้วย 6 วิธี คือ

1) การฝึกอบรมพัฒนา 2) การใช้ชุดการพัฒนาภาวะผู้นำของครูพลศึกษา 3) การฝึกปฏิบัติการภาวะผู้นำครูพลศึกษา 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การให้มีรูปแบบการพัฒนาครูพลศึกษา และ 6) การติดตาม และประเมินผล

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

2.1 ประชากรที่ใช้ในขั้นตอนการวิจัยเชิงสำรวจเป็นครูผู้สอนพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 13,634 คน จาก 13,634 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนการวิจัยเชิงสำรวจเป็นครูผู้สอนพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 680 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ร้อยละ 5 (บุญชม ศรีสะอาด.2543 : 38) การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิด และองค์ประกอบภาวะผู้นำครูพลศึกษาดำเนินการในช่วงเดือน เมษายน 2556 – มีนาคม 2558

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนา ดำเนินการในช่วงเดือน เมษายน 2558 – พฤศจิกายน 2558

ระยะที่ 3 การนำไปทดลองใช้ภาคสนาม และสรุปผลการทดลอง ดำเนินการในช่วงเดือน พฤศจิกายน 2558 – ธันวาคม 2558

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเพื่อการนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องภาวะผู้นำ ทฤษฎีภาวะผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำ แนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษา แนวคิดหลักการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา การวิจัยและพัฒนา ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง แบบแผนของมวลประสบการณ์อันเป็นขั้นตอนการพัฒนาภาวะผู้นำครูของพลศึกษา เป็นคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำของครูพลศึกษา ที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยการประยุกต์จากองค์ประกอบ และลักษณะภาวะผู้นำของครูพลศึกษาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันของหลักการแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของครูพลศึกษา ดังนี้ คือ

หลักการ หมายถึง การพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เน้นการนำผลการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติงานในหน้าที่ โดยใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษามีการใช้เทคนิควิธีการและกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและสะดวกในการนำไปปฏิบัติ และมีรูปแบบการพัฒนามีความยืดหยุ่นในการนำไปใช้พัฒนาทั้งในระดับบุคคลกลุ่ม และทั้งองค์กร

จุดมุ่งหมาย หมายถึง การกำหนดความมุ่งหมายของการพัฒนาภาวะผู้นำ ครูพลศึกษาไว้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและลักษณะภาวะผู้นำครูพลศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. เพื่อประเมินรูปแบบภาวะผู้นำครูพลศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการทดลองใช้

กระบวนการ หมายถึง กระบวนการของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D)

ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เป็นนวัตกรรมทางการบริหารที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาครูผู้สอนพลศึกษา เพื่อให้สามารถนำไปพัฒนางานให้เกิดประสิทธิผล ซึ่งการให้ได้รูปแบบการพัฒนา ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาครั้งนี้จึงต้องผ่านกระบวนการออกแบบ การตรวจสอบ ยืนยันรูปแบบการพัฒนาและการนำไปทดลองใช้ภาคสนาม จึงแบ่งวิธีดำเนินการ วิจัยและพัฒนา ออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดและองค์ประกอบภาวะผู้นำครูพลศึกษา

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของครูพลศึกษา

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของครูพลศึกษา

2. ภาวะผู้นำครูพลศึกษา หมายถึง กระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่ครูพลศึกษา ที่มีภาวะผู้นำครูพลศึกษาใช้อิทธิพลแสดงต่อบุคคลอื่น ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนและสามารถนำผู้อื่นด้ยการใช้ภาวะผู้นำของครูพลศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านบุคลิกภาพของผู้นำครูพลศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำครูพลศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 ด้านความรู้ ความสามารถของผู้นำครูพลศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการพัฒนาตนเอง พัฒนาการวิชาชีพของครูพล

ศึกษา

3. ครูพลศึกษา หมายถึง ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา หรือครูที่ได้รับมอบหมายให้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทุกโรงเรียน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทุกโรงเรียน

5. ผู้รับการพัฒนา หมายถึง ครูพลศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6. ชุดการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบ หมายถึง ข้อกำหนดการพัฒนา
ภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทุกองค์ประกอบ ที่แสดงรายละเอียดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ
ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา สื่อและแหล่งเรียนรู้ เอกสารอ้างอิง
และกิจกรรมการพัฒนา

7. การประเมินรูปแบบ หมายถึง ข้อกำหนดเพื่อใช้ในการตรวจสอบ
การเป็นรูปแบบที่ใช้ได้ผลดีตามจุดมุ่งหมายในการพัฒนาภาวะผู้นำครูพลศึกษาโรงเรียน
ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
พิจารณาได้จากความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมภาวะผู้นำครูพลศึกษา
ที่เปลี่ยนแปลงภายหลังการทดลองใช้ และความคงทนของพฤติกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์